

Aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka

Áhættusöm ríki

Hvað eru áhættusöm ríki?

Áhættusöm ríki eru þau ríki eða ríkjasambönd sem hafa ekki fullnægjandi laga- og regluverk gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka eða fullnægjandi eftirlit og stofnanalega umgjörð til að draga úr hættu á peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.

ÁHÆTTUSÖM RÍKI

Ríki sem hafa ekki fullnægjandi laga- og regluverk og fullnægjandi eftirlit og stofnanalega umgjörð vegna peningaþvættis og fjármögnunar hryðjuverka eru ógn við hið alþjóðlega fjármálakerfi þar sem skortur á viðeigandi vörnum geta valdið hættu á misnotkun og smithættu til annarra ríkja.

Til að tryggja og verja heilindi fjármála-markaða hafa bæði alþjóðlegi fjármála-aðgerðahópurinn (Financial Action Task Force - FATF) og Evrópusambandið (ESB) tekið upp aðferðafræði til að greina þau ríki sem falla undir það að vera áhættusöm og birta opinberlega lista yfir þau ríki sem þau telja falla í þennan flokk. ESB skilgreinir og birtir eingöngu lista yfir áhættusöm þriðju ríki, þ.e. önnur ríki en þau sem tilheyra Evrópska efnahagssvæðinu. FATF birtir hins vegar lista yfir öll ríki sem samtökin telja að falli undir skilgreininguna.

Birting lista yfir áhættusöm ríki

Listi FATF um áhættusöm ríki byggir á tilmælum samtakanna nr. 19 og er hann uppfærður þrisvar sinnum á ári. Nánar tiltekið í febrúar, júní og október og birtur á vefsíðu FATF, auk þess sem Fjármálaeftirlitið og ríkisskattstjóri birta listann á heimasíðum sínum með stoð í 6. gr. laga um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.

Listar ESB yfir áhættusöm ríki eru birtir með stoð í reglugerð 2016/1675 með síðari breytingum og eru uppfærðir eftir þörfum. Framangreind reglugerð ESB var innleidd hér á landi með reglugerð nr. 71/2019, sbr. 56. gr. laga um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.

Flokkun áhættusamra ríkja samkvæmt FATF

FATF skiptir áhættusömum ríkjum í þrennt:

- Ríki sem hafa sett fram skriflega, pólitíska skuldbindingu háttsettra aðila til að ráða bót á greindum annmörkum og hafa útbúið aðgerðaáætlun í samvinnu við FATF.
- Ríki sem hafa sett fram skriflega, pólitíska skuldbindingu háttsettra aðila til að ráða bót á greindum annmörkum og hafa ákveðið að óska eftir tækni-aðstoð við að innleiða aðgerðaáætlun FATF.
- Ríki þar sem er viðvarandi og veruleg hættu á peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka og sem hefur ítrekað mistekist að ráða bót á greindum annmörkum.

Hvað er aukin áreiðanleikakönnun?

Með aukinni áreiðanleikakönnun er átt við að könnun á áreiðanleika viðskiptamanna og viðskiptum sé umfangsmeiri en þegar um er að ræða hefðbundna áreiðanleikakönnun skv. 10. gr. laga um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Í því felst m.a. að afla ítarlegri upplýsinga um áreiðanleika viðskiptamanns, uppruna fjármuna og auðs, tilgang viðskipta og raunverulegan eiganda.

SKYLDUR TILKYNNINGARSKYLDRA AÐILA

Hvað ber að gera þegar um er að ræða viðskipti við aðila í áhættusömu ríki?

Samkvæmt 1. mgr. 13. gr. laga um aðgerðir gegn peningavætti og fjármögnun hryðjuverka ber tilkynningarskyldum aðilum að beita aukinni áreiðanleikakönnun þegar um er að ræða viðskipti við einstaklinga, lögaðila, fjárvörslusjóði eða sambærilega aðila þegar viðkomandi er staðsettur eða með staðfestu í áhættusömu ríki.

Hvað felst í aukinni áreiðanleikakönnun?

Samvæmt 14. gr. laga um aðgerðir gegn peningavætti og fjármögnun hryðjuverka skal, þegar um viðskipti við aðila í áhættusömum ríkjum er að ræða, að lágmarki:

- afla aukinna upplýsinga um viðskiptamann og raunverulegan eiganda,
- afla aukinna upplýsinga um fyrirhugað eðli samningssambandsins,
- afla upplýsinga um uppruna fjármuna og uppruna auðs viðskiptamanns og raunverulegs eiganda,
- afla upplýsinga um tilgang fyrirhugaðra viðskipta eða þegar framkvæmdra viðskipta,
- hafa aukið reglubundið eftirlit með samningssambandinu með því að fjölga úttektum og þeim aðferðum sem er beitt við eftirlit og skoða sérstaklega óvenjuleg viðskiptamynstur,

- afla samþykkis frá yfirstjórn áður en stofnað er til viðskipta eða til áframhaldandi viðskipta, ef til þeirra hefur verið stofnað nú þegar,
- fara fram á að fyrsta greiðsla sé innt af hendi í nafni viðskiptamanns og af reikningi sem hann hefur sjálfur stofnað til í starfandi fjármálafyrirtæki sem sætir sambærilegum kröfum um áreiðanleikakönnun og kveðið er á um í lögum um aðgerðir gegn peningavætti og fjármögnun hryðjuverka.

Til viðbótar við framangreindar ráðstafanir skulu tilkynningarskyldir aðilar, þegar við á og til þess að draga úr áhættu, beita einum eða fleiri eftirfarandi þáttum:

- viðbótarþáttum vegna aukinnar áreiðanleikakönnunar, sem tilkynningarskyldur aðili hefur sjálfur ákvarðað hverjir skuli vera, á grundvelli áhættumats,
- hafa aukið eða kerfisbundið eftirlit með framkvæmd viðskipta,
- draga úr eða takmarka samningssamband eða viðskipti við einstaklinga, lögaðila eða aðra sambærilega aðila frá áhættusömum ríkjum.

Þá er tilkynningarskyldum aðilum óheimilt að byggja á áreiðanleikakönnun þriðja aðila sem hefur staðfestu í áhættusömu ríki, sbr. 18. gr. laga um aðgerðir gegn peningavætti og fjármögnun hryðjuverka.

Hverjir eru eftirlitsaðilar?

Eftirlitsaðilar eru Fjármálaeftirlitið og ríkisskattstjóri. Fjármálaeftirlitið hefur eftirlit með tilkynningarskyldum aðilum skv. a-k lið 1. mgr. 2. gr. laga um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka, sem eru aðallega aðilar sem starfa á fjármálamarkaði. Ríkisskattstjóri hefur eftirlit með tilkynningarskyldum aðilum skv. l-s lið 1. mgr. 2. gr. laganna sem eru m.a. lögmenn, endurskoðendur, fasteignasalar, seljendur eðalmálma- og steina og happdrætti.

HEIMILDIR EFTIRLITSAÐILA

Telji eftirlitsaðilar tilefni til geta þeir, eftir því sem við á:

- neitað tilkynningarskyldum aðila frá áhættusömum ríkjum, eða ríkjum sem ekki hafa sambærilegar varnir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka og lög um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka kveða á um, að stofna hér dótturfélag eða starfrækja hér útibú eða umboðsskrifstofu,
- bannað tilkynningarskyldum aðila að stofna útibú eða umboðsskrifstofu í áhættusömum ríkjum eða ríkjum sem ekki hafa sambærilegar varnir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka og kveðið er á um í lögum nr. 140/2018,
- skyldað lána- og fjármálastofnanir til að yfirfara og aðlaga eða, ef nauðsyn krefur, binda enda á viðskipti við mótaðila í áhættusömum ríkjum,
- krafist aukins eftirlits eða ytri endurskoðunar fyrir útibú og dótturfélög tilkynningarskyldra aðila sem staðsett eru í áhættusömum ríkjum,
- krafist aukins eftirlits ytri endurskoðenda með samstæðu vegna útibúa og dótturfélaga sem staðsett eru í áhættusömum ríkjum.

Hvar er hægt að fá upplýsingar um þau ríki sem teljast áhættusöm?

Listar Evrópusambandsins eru innleiddir og birtir sem fylgiskjal við reglugerð nr. 71/2019. Reglugerðina má nálgast á vefsíðu Stjórnartíðinda: www.stjornartidindi.is.

Lista FATF yfir áhættusöm ríki má nálgast á heimasíðu FATF: www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk.

Þá er eftirlitsaðilum skylt að birta tilkynningar og leiðbeiningar ef þörf er á sérstakri varúð í viðskiptum við ríki eða ríkjasvæði sem ekki fylgja alþjóðlegum tilmælum og reglum um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.

Nánari upplýsingar og leiðbeiningar má ávallt fá hjá eftirlitsaðilum.

STÝRIHÓPUR OG ÚTGÁFA

Kynningarefni

Allt kynningarefni sem stýrihópur um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka hefur gefið út er aðgengilegt á heimasíðu dómsmálaráðuneytisins.

